

iv, 282); igual s'havia dit en el cast. del S. XIII (Berceo, *Sacriř. de la Missa*, 184). Força més comú en la variant *esplanar*: «volgueren reedificar / Jerusalem e --- veeran que n'isqué foc. / Ara vos é dits e 'splanats, / dels jueus pudens e malvats, / qual gasardó an els aüt / cant Jh. Christ agren pendut», *Lleg. Rim. Sev.*, 1068; «ara yo *splanar*-vos-he qu<è> és gelosia» (trad. «zelotypiae descriptioe --- constabit»), Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 62); avui ant., però fr. ant. *esplaner* id. (> angl. *explain*), i no inoít en cast. ant. (ms. bíblic sis, S. xv: «tú *esplanaste* las poridades de la tierra», *Ecles.* XLVII, 16 = Scio VI, 282; i en la *Celestina*). Val. S. *esplanat* 'aplatat': «el sacre té el cap quadrat i *esplanat*, i com unes banyes ---», Benigànim (1962).

Esplanada [segle XVII] «plataforma o *esplanada*», Fc. de la Barra (*D'Ag.*), l'aparició com a terme militar el fa suspecte de ser un calc de l'it. *spianata* (ja en l'*Orlando Furioso*), d'on és manlleu el cast. *esplanada* [c. 1530]. *Esplanador*, *-adora*, *-adura*, *esplanall*; *esplana* (elaboració de seda, Belv., Lab.). En grafia sàvia *explanar* [c. 1680, pseudo-Boades]; *explanació* [Belvitges], *explanador*, *explanament*.

+*Malplà* 'no llis, no enterament pla': «no serveix, perquè és un camp *malplà*» delta del Llobregat (1932), «és una cosa *malplána*, que t'esgoles ---», val. (Orba, 1963).

Replà [OPou]: «lo *replà* del mig de la escala: mensula», *TbPu.*, 91; «la tanca dins una quadra / --- trau el cap a la ventana / --- duis aygua a la meva filla; / com varen essé al *replà* - la veren que badayava», reco. a Mall., MilàF (*Romllo.*, 29.3f.); «l'altre surt al balcó a veure hunt va, / com ella és al *replà* de l'escala, / el seu galan ya l'en va atrapà», id. (id., 574.13); a Eiv. «*riplà*: descansillo» (PzCabr.), forma del prefix que allà no és rara (*xrifloc*: floc de cabells», id.); també es diu molt en el Princ. d'un replà de muntanya. En val. i cat. SO. això es diu *replanell* (Lab. 1840; Renat, «El Camí», 14-iv-1934), o bé *replana* val. S.: «*La Replana* del Tormo» a Onil, o bé 'cim alt i no punxegut': «*Replana* (de) l'Alforna» Novelda, *La Replana* NL a la Romana (1963); *replanar*, *replanet*; *replanillar*, *replanilla*.

Saplà m. 'replà petit, planell': mot propi del Maresme oriental, la Selva, baix Emp. i Gironès; no conegut fins 1902, Ruyra, *Marines i Boscatges*, en les obres del qual apareix sovint: «dalt d'un *saplà* de penya», «assoleixo un *saplanet* format al cim d'un gros penyal que torreja mar endins, i m'hi aturo a descansar», «me'n vaig unes quantes passes enllà, fins a la punta més forana del *saplanet* per poder atalaiar els camins» (*Jacobè*, en *Pinya de Rosa* I, 173, 181). No registrat per altres diccs. que Vogel, *DFA.* i *AlcM.*, que el tenen sens dubte de Ruyra. «En el *saplà* de l'escala» Horsavinyà (1927); «un *saplànet*' 'indret planer en una muntanya, entre dos trossos pendents' St. Iscle de Vallalta, Calella (1931); «ja veureu que allí fa com un *saplà*» (planellet al mig de la muntanya) Fogars de Tordera (1970); «hi ha un *saplà* davant de la casa i hi veureu la creu» Calella de Palafrugell (1961);

«el Puig de Caramany és tot muntanya aspra però hi ha un *saplà* a dalt» Pals (1958); «Fins a La Margineira. —? —És un *saplà* de Puigsou» Biert (1964). Parlant de dos alts serrats de la Serra de Finestres: «A la Tropa hi fa un *saplà* a dalt»; i 'un pla petit i elevat': «dalt del Pedró de les Encies hi ha un *saplà*» St. Aniol de Finestres (1964, 1968).

Gens clara l'explicació de *sa-*. Impossible fonètica veure-hi una alteració de *replà* (una dissim. en *ze-plà* ja fóra ben inversemblant, i *z > s-* és inadmissible); ni de *so-plà*; sens dubte hi ha formacions com *Samuntà* < SUBMONTANUM, però és perquè hi ha dissim. *o-o > a-o*, i aquí no hi hauria vocal dissimiladora. Fóra concebible la formació d'un **placà* o *-*çà*, alterat en *saplà* per metàtesi; realment recordem les *places carboneres*, que són petits planells; entre Sta. Maria i el Castell de Finestres hi ha un pla conegut per *La Plaça de Finestres*; *La Plaçassa* és el nom d'un replanell que hi ha dalt del Tossal de la Vila, a la Serra d'En Galceran (Maestrat). Però tot plegat és una suposició ben forçada i mal fundada.

Més versemblant un compost alterat per dissim. M'ho explico partint de *sòl-pla*, canviat regularment, primer, en **sòplà* (cf. *clatell*, *si mal convé*, *palpis* etc.) i llavors dissimilat en *saplà*. *Sòl* apareix sovint en l'orònimia en combinacions comparables (pall. *al sols* 'en el fons', *solar una era o camp* etc., *El Soler* etc.). L'empordanesa VCatalà usà amb el mateix o anàleg sentit la combinació inversa: «la barana de l'escalaeta que duia del *pla-sòl* al terradet» (*Vida*, 146). En efecte la forma *sopl-* la tenim conservada en l'adj. **soplanenc* que es manté en el Confient sense diferenciació: «aquell és millor país: més *soplànet*» Aiguatèbia (1959); i adverbialment: «i d'allà irieiu més *soplànet*s fins a Orbanya» Conat (1960); amb una dissimilació de la *-l-* diferent: **sosplanós* adj. 'mig planer', 'de pujada lenta' Urgellet: «lo camí que va a St. Joan de l'Erm és tot *sosplanós*» Pallerols del Cantó (1964). *Saplanet*, supra. *Saplanejar*: «el declivi de la roca que *saplanejava* a flor d'aigua —», Ruyra (1920, *L'Idilli d'en Temme*, *Pinya de Rosa* II, 211). I en efecte, al costat de l'esmentat adjectiu *soplanenc* hi ha, més al Sud, *saplanenc* 'de pendent lent': «el riu d'aquí cap a Marzá és molt *saplànet* i no hi ha gorgues», Garriguella (1958).

Piano, abans *fortepiano* [Lab. 1839-40], de primer usat només com a adv. («tocar *piano* o *t. fortepiano*», pres de l'it. *pianoforte*, més antigament usat com a nom d'una espècie de clavicordi que pot tocar adés suau adés fortament); Lab. 1864 registra ja *piano de cua*, *piano de maneta* etc. *Pianista*, *Pianola*. També es va usar familiarment com a adv. *piano-piano*¹ en lloc de la seva variant dialectal genovesa *ciano-ciano* > cat. *xano-xano* [Belv.: *xano-xano*, *tot x-x.*]. Ja l'usà MilàF: «ja hi veig venir, mestressa matinera, / un nen a cada mà, / y ab un ayre placent, tot *xano-xano*, / un home de molts anys» (*Temple antic*, O. Cat. Gili, 323, v. 35). De vegades participa del sentit de 'planerament, sense entrebancs'. Parla un captaire: «Els rics haurien d'entendre --- que'ns tenen de menester: --- crec jo que 'ls